

ปรัชญาการศึกษากับการจัดการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย
EDUCATION PHILOSOPHY AND LEARNING MANAGEMENT
IN THAI SANGHA UNIVERSITY

¹พระอนุชิต โอวาทกขโม (นาก้อนทอง) และ ²พูลศักดิ์ หอมสมบัติ

¹Phraanuchit Ovadakkhamo (Nagonthong) and ²Poolsak Homsombat

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

¹anuchitnagon@gmail.com

Received : May 27, 2023; Revised: July 25, 2023; Accepted: August 21, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยสงฆ์ของไทย โดยอาศัยหลักปรัชญาการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึกและเห็นคุณค่าแท้ของการเรียนรู้อันได้แก่พฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความคิด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพตามหลักปรัชญาการศึกษาที่เปรียบเหมือนเข็มทิศนำทางให้การศึกษาศึกษาให้สามารถดำเนินการอย่างเป็นระบบ ชัดเจน และสมเหตุสมผล ดังนั้นผู้ที่เข้ารับการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยจะต้องเป็นผู้มีความรู้มีศีลธรรม และมีความสันติสุข มุ่งพัฒนาและสร้างความสมานฉันท์ โดยพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาสงฆ์ไทยให้มีมาตรฐานอย่างถูกต้องและชัดเจน

คำสำคัญ : ปรัชญาการศึกษา, การจัดการเรียนรู้, มหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย

¹ นักวิชาการอิสระ

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์, หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี

Abstract

The objectives of this article are to propose concepts and to present a new paradigm of learning management in Thai Sangha university. It is a new prospective form of learning for learners which become acquainted with extensive learning and also become aware of learning: intellect, idea, thought competence efficiently. According to educational philosophy and The Act also accords with educational philosophy providing a suitable direction to the educational system to be able to conduct systematically, clearly, and logically. Accordingly, Therefore, those who receive Thai Sangha's educational system has expected Thai Sangha to acquire knowledge, act ethically, and bring harmony between each other.

Keywords: Education Philosophy, Learning management, Thai Sangha university

บทนำ

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง เครื่องมือในการเตรียมประชากรให้มีคุณภาพ คือ การศึกษา การจัดการศึกษาของชาตินั้นจะต้องสอดคล้องกับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงระบบทั้งสาม การจัดการศึกษาของชาติก็จะต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แต่ละสังคมจะมีแนวทางในการจัดการศึกษาต่างกัน เพราะระบบทั้งสามไม่เหมือนกัน แนวความคิดหรือความเชื่อในการจัดการศึกษาก็คือ ปรัชญาการศึกษา ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจะยึดแนวทางในการจัดการศึกษาหรือปรัชญาของการศึกษาต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของสังคมและสถานการณ์ทางสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย การจัดการศึกษาของประเทศใดถ้าไม่ยึดการศึกษาที่ถูกต้องก็ไม่มีทางที่จะทำให้ประเทศเจริญไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทางการศึกษาต้องปรับปรุงเพื่อให้คนมีความรู้ความสามารถให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ด้วยเหตุนี้การศึกษา จึงได้พยายามปรับปรุงหลักสูตรในระดับต่างๆ ให้ได้มาตรฐาน เพื่อเป็นหลักในการนำไปใช้แก้ปัญหาและดำเนินชีวิตในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จะเห็นได้จากการศึกษาและอภิปรายกันอย่างกว้างขวางทั้งในสังคมโลก สังคมอาเซียน และสังคมไทยกระแสของโลกปัจจุบันและอนาคตมีลักษณะ 7 คือ ทักษะด้านเทคโนโลยี ความสนใจใคร่รู้ มีจินตนาการ การคิดเชิงธุรกิจ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและการ

แก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์และพัฒนานวัตกรรม ทักษะการเรียนรู้ข้ามวัฒนธรรมและสนใจต่อโลก ทักษะในการสื่อสารและความร่วมมือ สำหรับประเทศไทยโดยสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาตระหนักในความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2552 เพื่อโดยกำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ 5 ด้านได้แก่ 1) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 2) ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) การวิเคราะห์ในเชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2552: 18-19) ทั้งหมดทั้งมวลที่กล่าวนี้ต้องอาศัยปรัชญาที่มีส่วนช่วยในการวางแผนดำเนินกิจกรรมทางการศึกษา ใน 2 แง่ ดังนี้ (1) ในเนื้อหา ปรัชญามีส่วนช่วยนักการศึกษาในด้านการกำหนดเป้าหมายหรือกำหนดสิ่งอันมีสูงสุดในการดำเนินกิจการการศึกษา การศึกษามีไว้เพื่อชีวิตและข้อความต้องมีไว้เพื่อชีวิตที่ดี ชีวิตที่ดีที่สุดคือน่าพึงปรารถนาที่สุดเป็นอย่างไร นั่นเป็นสิ่งที่นักปรัชญาเสนอคำตอบโดยการโยนโยไปถึงธรรมชาติของมนุษย์ตลอดจนไปถึงความจริงแท้ของจักรวาล ชีวิตมนุษย์นั้นต้องอยู่ในสังคมกับผู้อื่นปัญหาจึงทอดไปถึงลักษณะของสังคมที่ดีอันเป็นเรื่องที่ปรัชญาการเมือง และปรัชญาสังคมแสวงหา เมื่อได้เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ เหล่านี้แล้ว จุดมุ่งหมายของการศึกษาก็จะหลั่งไหลออกมาเอง เมื่อได้จุดหมายอันแน่ชัดแล้ว เนื้อหาหลักสูตรบทบาทของครูในกระบวนการศึกษาบทบาทของโรงเรียนในสังคมได้ชัดเจนขึ้น (2) ในแง่วิธีการ วิธีการของปรัชญาก็คือ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความหมายโดยใช้เหตุผลตามตรรกะของตรรกวิทยาด้วยการค้นหาของญาณทัศน์ (intuition) ข้อเสนอของปรัชญาไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical data) ข้อเสนอของปรัชญาช่วยให้นักการศึกษาแน่วแน่ในจุดยืนของตัวเองมากขึ้น เห็นปัญหากระจ่างชัด และที่สำคัญรู้จักตัวเองมากขึ้นว่าความเข้าใจของคนนั้นเป็นอย่างไร คำพูดของตนมีความหมายอย่างไร (วิทย์ วิศทเวทย์, 2555) แนวทางของการศึกษาปรัชญาการศึกษา ดังนี้ (1) ปรัชญาการศึกษาที่ยึดเนื้อหาทางปรัชญาทั่วไปเป็นแม่บท เป็นแนวเก่าและมีมานาน เป็นระบบและรูปแบบที่ชัดเจน เริ่มต้นจากการศึกษาปรัชญาทั่วไปก่อน เมื่อรู้จักและทำความเข้าใจกับปรัชญาทั่วไปหรือพื้นฐานแล้วก็จะวิเคราะห์การศึกษาไปตามปรัชญาแต่ละสาขา เป็นการสร้างปรัชญาการศึกษาตามปรัชญาทั่วไป (2) ปรัชญาการศึกษาที่ยึดตัวการเป็นแกนกลาง เป็นแนวทางเก่าแก่ โดยเฉพาะในวงการการศึกษาเอง ปรัชญาแนวนี้ถือว่าเมื่อมีการศึกษาจึงมีปรัชญาการศึกษาเกิดขึ้น การดำเนินการในลักษณะใด กิจกรรมใดก็ตามจะมีแนวคิดพื้นฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นเครื่องกำหนดอยู่เสมอ (3) ปรัชญาที่มุ่งหาความกระจ่างในแนวคิด และกิจกรรมการศึกษาถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ปรัชญาไม่ใช่ตัวเนื้อหา แต่ปรัชญาเป็นกิจกรรมของการวิพากษ์วิจารณ์ หรือหาความกระจ่างในความหมายและถ้อยคำ โดยเฉพาะในปัญหาของการศึกษาไทย (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2559)

ปรัชญาการศึกษาซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจะยึดเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษานั้นจะจัดไปตามปรัชญาการศึกษาที่แตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของสังคม และสถานการณ์ทางสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย ปรัชญาการศึกษาเป็นปรัชญาประยุกต์ซึ่งต่างจาก ปรัชญาทั่วไปที่เป็นปรัชญาบริสุทธิ์เพราะปรัชญาการศึกษาเป็นการนำเอาปรัชญาทั่วไปมา ประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะที่สำคัญในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญของไทย

บทความนี้ผู้เขียนมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการ เรียนรู้สำหรับมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนา โดยอาศัยหลักการของปรัชญาทางการศึกษา ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำเอาความรู้ความเข้าใจนั้นไป ปรับใช้ให้เข้ากับสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยนได้อย่างเหมาะสม สมดุล และยั่งยืนสอดคล้องกับ เจตนารมณ์เพื่อการจัดการศึกษาพระพุทธศาสนา บูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่ พัฒนาจิตใจและ สังคม อันเป็นภาระงานการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญของชาติสืบ ต่อไป

ปรัชญาการศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง เครื่องมือในการเตรียมประชากรให้มีคุณภาพ คือ การศึกษา การจัดการศึกษาของชาตินั้น จะต้องสอดคล้องกับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงระบบทั้ง สาม การจัดการศึกษาของชาติ ก็จะต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย แต่ละสังคมจะมีแนวทาง ในการจัดการศึกษาต่างกัน เพราะระบบทั้งสามไม่เหมือนกัน แนวความคิดหรือความเชื่อในการจัด การศึกษาก็คือ ปรัชญาการศึกษา ซึ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการศึกษาจะยึดแนวทางในการจัด การศึกษาหรือปรัชญาของการศึกษาต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของสังคมและสถานการณ์ทางสังคม ในแต่ละยุคแต่ละสมัย การจัดการศึกษาของประเทศใดถ้าไม่ยึดการศึกษาที่ถูกต้อง ก็ไม่มีทางที่จะ ทำให้ประเทศเจริญไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ปรัชญาการศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญในการกำหนด แนวทางในการพัฒนาประเทศ

ปรัชญาเป็นศาสตร์ที่ว่าด้วยความคิดความเชื่อและวิธีแสวงหาความจริงในความรู้และ คุณค่าของสรรพสิ่งในโลกและจักรวาล ความรู้ความจริง และคุณค่าของชีวิตมนุษย์สิ่งที่มีมนุษย์ต้อง เกี่ยวข้องในสังคม ส่วนการศึกษาเป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และทัศนคติและเป็นกระบวนการ เรียนรู้ การพัฒนาคนให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในแนวทางที่ดี เพื่อให้คนบรรลุถึงขีด

ความสามารถสูงสุด โดยอาจพิจารณาได้ 2 ลักษณะ คือ การศึกษาในฐานะเป็นสังคมประกิตที่ถ่ายทอดความรู้ และวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งสู่อีกรุ่นหนึ่ง และการศึกษาในสถาบันการศึกษาที่ดำเนินการตามบทบาทหน้าที่ของสถาบัน โดยมีกระบวนการดำเนินการที่เป็นระบบ ชัดเจน ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นความพยายามวิเคราะห์และทำความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาสามารถมองเห็นปัญหาของการศึกษาได้อย่างชัดเจน และสามารถกำหนดเป็นแนวคิดหลักการเพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ที่แสดงออกมาในรูปของอุดมการณ์ หรืออุดมคติซึ่งสามารถนำมายึดเป็นหลักในการดำเนินการทางการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดหมายของการศึกษา ซึ่งปรัชญาการศึกษาจะช่วยให้เกิดความเข้าใจแนวคิดและกิจกรรมทางการศึกษาที่เป็นอยู่ชัดเจน ชัดความขัดแย้งหรือความไม่สอดคล้องต้องกันในระดับต่างๆ ในวงการศึกษา ช่วยในการวางรูปแบบในการจัดการศึกษาโดยการให้ภาพรวมเกี่ยวกับเป้าหมายและวิธีการจัดการศึกษา และเสนอแนวคิดและแนวทางใหม่เกี่ยวกับกรรมให้กับวงการศึกษาดังเช่น วิทย์ วิศทเวทย์ (2555) กล่าวถึง ปรัชญาที่มีส่วนช่วยในการวางแผนดำเนินกิจกรรมทางการศึกษา ใน 2 แง่ ดังนี้ (1) ในเนื้อหา ปรัชญามีส่วนช่วยนักการศึกษาในด้านการกำหนดเป้าหมายหรือกำหนดสิ่งอันมีสูงสุดในการดำเนินกิจการการศึกษา การศึกษามีไว้เพื่อชีวิตและข้อความต้องมีไว้เพื่อชีวิตที่ดี ชีวิตที่ดีที่สุดคือน่าพึงปรารถนาที่สุดเป็นอย่างไร นั่นเป็นสิ่งที่นักปรัชญาเสนอคำตอบโดยการโยนโยไปถึงธรรมชาติของมนุษย์ตลอดจนไปถึงความจริงแท้ของจักรวาล ชีวิตมนุษย์นั้นต้องอยู่ในสังคมกับผู้อื่นปัญหาจึงทอดไปถึงลักษณะของสังคมที่ดีอันเป็นเรื่องที่ปรัชญาการเมือง และปรัชญาสังคมแสวงหา เมื่อได้เกี่ยวกับปัญหาต่างๆ เหล่านี้แล้ว จุดมุ่งหมายของการศึกษาก็จะหลั่งไหลออกมาเอง เมื่อได้จุดหมายอันแน่ชัดแล้ว เนื้อหาหลักสูตรบทบาทของครูในกระบวนการศึกษาบทบาทของโรงเรียนในสังคมได้ชัดเจนขึ้น (2) ในแง่วิธีการ วิธีการของปรัชญาก็คือ วิเคราะห์ สังเคราะห์ และตีความหมายโดยใช้เหตุผลตามครรลองของตรรกวิทยาด้วยการค้นหาของญาณทัศน์(intuition) ข้อเสนอของปรัชญาไม่อาจพิสูจน์ได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ (empirical data) ข้อเสนอของปรัชญาช่วยให้นักการศึกษาแน่ใจในจุดยืนของตัวเองมากขึ้น เห็นปัญหากระจ่างชัด และที่สำคัญรู้จักตัวเองมากขึ้นว่าความเข้าใจของคนนั้นเป็นอย่างไร คำพูดของตนมีความหมายอย่างไร สอดคล้องกับ ทองปลิว ชมชื่น (2528) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของปรัชญาการศึกษาสำคัญ ดังนี้ (1) อนุมาน (speculative) หมายถึง การคาดคะเนหรือคาดหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่งถึงเหตุผลที่จะเกิดขึ้น ปรัชญาแบบอนุมานเป็นความพยายามที่จะสร้างกรอบหรือโครงสร้างแนวคิดความขึ้นมา โดยให้อองค์ประกอบมีเหตุผลต่อกันและมีอยู่อย่างเป็นระบบ (2) การกำหนดรูปแบบ (normative) ทำหน้าที่ในการกำหนดรูปแบบหรือมาตรฐานเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมา เพื่อเป็นข้อกำหนดในการปฏิบัติ เช่น การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดมาตรฐานขึ้นมาเพื่อที่นำไปเป็นแบบแผนในการจัดการศึกษาทำหน้าที่ในลักษณะการนิเทศ (3) การวิเคราะห์

(critical) การวิเคราะห์หรือการคิดอย่างรอบคอบและมีเหตุผลนั้น เป็นลักษณะการคิดของนักปรัชญา เมื่อมีปัญหาหรือทฤษฎีใดมาอยู่ตรงหน้า นักปรัชญาจะไม่ด่วนสรุปลงความเห็นทันทีทันใด และสอดคล้องกับ ไพฑูรย์ สีนลรัตน์ (2559) ได้แบ่งหน้าที่ของปรัชญาไว้ 3 หน้าที่ ดังนี้ (1) การพรรณนานั้นมุ่งที่การอธิบายและบรรยายให้ทราบว่านักปรัชญาคนใด พูดอะไร ทำอะไรไว้บ้าง เน้นศึกษาว่านักปรัชญาเขาพูดไว้ว่าอย่างไรมากกว่าการสร้างปรัชญาขึ้นเอง (2) การกำหนดมาตรฐานเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณค่า ปรัชญาหรือนักปรัชญาจะชี้ว่าสิ่งที่ควรเน้น ควรทำมีอะไรบ้าง (3) การวิเคราะห์นั้นเน้นที่การทำ ความกระจ่าง การทำความเข้าใจในเรื่องของคำ ภาษา แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ หน้าที่ของนักปรัชญาคือการทำ ความเข้าใจให้ชัดเจนและแนวทางของการศึกษาปรัชญาการศึกษา ดังนี้ (1) ปรัชญาการศึกษาที่ยึดเนื้อหาทางปรัชญาทั่วไปเป็นแม่บท เป็นแนวเก่าและมีมานาน เป็นระบบและรูปแบบที่ชัดเจน เริ่มต้นจากการศึกษาปรัชญาทั่วไปก่อน เมื่อรู้จักและทำความเข้าใจกับปรัชญาทั่วไปหรือพื้นฐานแล้วก็จะวิเคราะห์การศึกษาไปตามปรัชญาแต่ละสาขา เป็นการสร้างปรัชญาการศึกษาตามปรัชญาทั่วไป (2) ปรัชญาการศึกษาที่ยึดตัวการเป็นแกนกลาง เป็นแนวทางเก่าแก่ โดยเฉพาะในวงการศึกษารอง ปรัชญาแนวนี้ถือว่าเมื่อมีการศึกษาจึงมีปรัชญาการศึกษาเกิดขึ้น การดำเนินการในลักษณะใด กิจกรรมใดก็ตามจะมีแนวคิดพื้นฐานอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นเครื่องกำหนดอยู่เสมอ (3) ปรัชญาที่มุ่งหาความกระจ่างในแนวคิด และกิจกรรมการศึกษา ถือว่าความสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาการศึกษามีความสัมพันธ์ในลักษณะที่ปรัชญาไม่ใช่ตัวเนื้อหา แต่ปรัชญาเป็นกิจกรรมของการวิพากษ์วิจารณ์ หรือหาความกระจ่างในความหมายและถ้อยคำ โดยเฉพาะในปัญหาของการศึกษาไทย ที่สำคัญคือข้อแตกต่างระหว่างปรัชญาการศึกษาและปรัชญาทั่วไป (ปรัชญาบริสุทธิ์) (สมชาย รัตนทองคำ, 2556) โดยปรัชญาการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับคำถามต่างๆ ในลักษณะเดียวกันกับปรัชญาบริสุทธิ์ ถึงแม้ว่าบางครั้งคำถามจะไม่เหมือนกันก็ตาม แต่จุดหมายปลายทางของคำถามนั้น จะเป็นไปในทำนองเดียวกัน ยกตัวอย่างเช่น ปรัชญาบริสุทธิ์ ถามว่า “บุคคลเรียนรู้ได้อย่างไร” นักปรัชญาการศึกษาจะถามต่อจากคำถามนี้ต่อไปอีกขั้นหนึ่งก็คือ “สภาพห้องเรียนควรจะเป็นอย่างไรถ้าจะทำให้คนอยากเรียนรู้มากที่สุด” “จะจัดประสบการณ์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์อย่างไร” เป็นต้นนอกจากนั้น ปรัชญาการศึกษาจะพูดถึงเรื่องเฉพาะที่จะนำไปใช้กับการศึกษาเท่านั้น การจะมองถึงปัญหาเกี่ยวกับด้านการศึกษาได้อย่างลึกซึ้ง ก็จำเป็นต้องต้องใช้ความเข้าใจในเรื่องปรัชญาทั่วไปด้วยทุกครั้งเสมอ ดังนั้นลักษณะของปรัชญาการศึกษาก็จะมีความคล้ายคลึงกับปรัชญาบริสุทธิ์นั่นเอง กล่าวคือ ปรัชญาการศึกษาจะเกี่ยวข้องกับอภิปรัชญา (Metaphysics) ญาณวิทยา (Epistemology) และคุณวิทยา (Axiology) เช่นเดียวกันปรัชญาทั่วไป โดยมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้ (1) อภิปรัชญา (Metaphysics หรือ Ontology) เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา อภิปรัชญา หมายถึงศาสตร์ที่ว่าด้วยความเป็นจริงหรือสสารัตถะ (Reality Essence) ว่ามีจริงหรือไม่ ศึกษาความมีอยู่ของความแท้จริง หรือสสารัตถะนั้นเป็นจริง

อย่างไร เป็นการศึกษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากการเห็นทั่ว ๆ ไป หรือความรู้ที่อยู่นอกเหนือการรับรู้เห็นใด ๆ แต่สามารถรู้และเข้าใจด้วยเหตุผล เรื่องที่เกี่ยวข้องกับอภิปรัชญา ได้แก่ การเรียนรู้เพื่อหลักความจริงต่างๆ ตัวอย่างเช่น การกล่าวว่า "มนุษย์ศึกษาเพื่อหลักความจริงต่างๆ" สิ่งที่นักศึกษาจะต้องคิดต่อไปก็คือ "ความจริงคืออะไร" ความจริงอาจจะเป็นวัตถุหรือสิ่งที่รับรู้ด้วยการสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น และกาย ก็ได้ หรือความจริงอาจจะเป็นสิ่งที่ไม่มีตัวตนเป็นนามธรรมก็ได้ เช่นความจริงที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ความดี ความถูกต้องดีงาม คำถามต่างๆ ที่มักถูกใช้ในทางวิทยาศาสตร์ วรรณคดี ก็มักจะเกี่ยวข้องกับอภิปรัชญาอยู่มาก นักการศึกษาผู้ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจถึงอภิปรัชญาดีพอ ก็ย่อมจะเกิดความยากลำบากในการที่จะอธิบายปัญหาต่างๆ กับผู้เรียนให้เข้าใจโดยแจ่มแจ้ง (2) ญาณวิทยา (Epistemology) และตรรกวิทยา (Logic) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ญาณวิทยา หรือเรียกอีกอย่างว่า ทฤษฎีความรู้ (Theory of Knowledge) จะอธิบายถึงปัญหาเกี่ยวกับที่มาของความรู้ แหล่งเกิดของความรู้ ธรรมชาติของความรู้ และเหตุแห่งความรู้ที่แท้จริง ศึกษาเกี่ยวกับธรรมชาติของความจริง ส่วนตรรกวิทยาหรือตรรกศาสตร์ (logic) เป็นสาขาที่เกี่ยวกับการแสวงหาเหตุผล ข้ออ้าง ข้อสรุป เพื่อให้เกิดความเชื่ออย่างมีเหตุผล วิธีคิดอย่างมีเหตุผลของตรรกวิทยาที่นำมาเป็นเครื่องมือในการคิดทางปรัชญา และตรวจสอบความผิดถูกในการโต้แย้ง ที่คิดต่างของบุคคล ตรรกวิทยาในปรัชญามี 2 วิธีคือ (2.1) อนุมานวิธี คือ การหาความจริงจากสิ่งที่เราเชื่อว่าเป็นจริงจากข้อสรุปที่ต้องเหมาะสมที่มีอยู่ก่อนแล้ว (2.2) อุปมานวิธี คือ การหาความจริงหรือการคิดหาเหตุผลด้วยการพิจารณาข้อปลีกย่อยอื่นด้วยการทดลอง ค้นคว้า แล้วนำมาเป็นข้อสรุปหากฎเกณฑ์ (3) คุณวิทยา (Axiology) ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คุณวิทยาเป็นการศึกษาเกี่ยวกับคุณค่า สามารถจำแนกออกเป็น 2 แขนง คือ สุนทรียศาสตร์ (Aesthetic) และจริยศาสตร์ (Ethics) คำถามหลักของคุณวิทยาคือ "อะไรคือความดี ความงาม" อย่างไรก็ตามนักจริยศาสตร์กับนักการศึกษาต่างก็ไม่ได้สนใจที่จะตั้งระบบจริยธรรมใดๆ ขึ้นมา แต่ทั้งนักจริยศาสตร์กับนักการศึกษาต่างก็ศึกษาพื้นฐานทางการศึกษาว่า อะไรคือความดี อะไรคือความชั่ว อะไรคือความสวยงาม หรืออะไรคือความน่าเกลียดในทางปฏิบัติผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้สอน อาจไม่ต้องเข้าใจถึงความสัมพันธ์ของอภิปรัชญากับการศึกษาก็ได้แต่หากไม่เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษา กับ ญาณวิทยา และตรรกศาสตร์แล้ว ก็อาจจะทำให้การจัดการศึกษาเป็นไปด้วยความลำบาก ส่วนคุณวิทยานั้น เป็นปัญหาที่ครูและนักเรียนจะต้องพบโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ยกตัวอย่าง เช่น ในการสอนวิชา วรรณคดีหรือประวัติศาสตร์ ทั้งครูและนักเรียนก็มักจะพบว่าเรื่องที่กำลังศึกษาหรือเรียนอยู่นั้น ดี งาม ชั่ว หรือเลวอย่างไร ครูที่มีความรู้ความเข้าใจว่าประเทศชาติ สังคม และชีวิตที่ดีคืออย่างไร ก็ย่อมจะสามารถกำหนดได้ว่า โรงเรียนและนักเรียนที่ดีควรเป็นเช่นใด ในทางตรงกันข้ามครูที่ไม่เข้าใจเรื่องคุณค่าต่างๆ ที่ดีพอ ก็ย่อมจะทำให้ไม่สามารถอบรมสั่งสอนนักเรียนให้ถูกต้องตามความ

ต้องการของสังคมได้ ปรชัญญาการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันมาก ปรชัญญามุ่งศึกษาเรื่อง
 ของชีวิตและจักรวาลโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อจะหาความจริงอันเป็น
 ที่สุดส่วนการศึกษานั้นมุ่งศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์และวิธีการที่พัฒนามนุษย์ให้มีความเจริญงอกงาม
 เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างดีมีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน ทั้งปรชัญญา
 และการศึกษามีจุดสนใจร่วมกันอยู่อย่างหนึ่งก็คือการกำหนดคุณค่าและความหมายของชีวิตมนุษย์
 การศึกษานั้นเป็นการนำเอาปรชัญญาไปปฏิบัติให้บังเกิดผลจึงกล่าวได้ว่า ในการจัดการศึกษานั้นย่อม
 ต้องอาศัยปรชัญญาในการหาคำตอบในการศึกษาหรือนำปรชัญญามาช่วยพิจารณากำหนดเป้าหมาย
 ของการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่มุ่งผลการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของ
 บุคคลให้เป็นไปในแนวที่พึงปรารถนา ปัญหาจึงเกิดขึ้นว่า อะไรคือเป้าหมายของการเปลี่ยนแปลง
 พฤติกรรม เป็นต้น ดังนั้นจึงนำเอาปรชัญญามาช่วยในการวิพากษ์และวิเคราะห์เนื้อหาของปัญหา
 การศึกษาได้และปรชัญญาจะให้ภาพรวมทางการศึกษาที่กลมกลืน คือ ปรชัญญาพยายามวาดภาพโดย
 เชื่อมโยงความรู้ที่ได้จากศาสตร์ต่างๆ มาประมวลเข้าเป็นระบบอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้ศาสตร์
 ทั้งหลายกลมกลืนกันและมีความหมายต่อมนุษย์ (จินดา ยัญทิพย์, 2528 : 22)

ลักษณะที่สำคัญของปรชัญญาการศึกษาเอาไว้ว่า ปรชัญญาการศึกษาควรมีลักษณะ (Lucus,
 1970 : 113) ดังนี้ 1) การพรรณนา-วิเคราะห์ ปรชัญญาการศึกษาควรมีส่วนหนึ่งที่อธิบายถึง
 แนวความคิดของนักปรชัญญาการศึกษาว่าทำไมถึงคิดเช่นนั้น มีหลักการอะไรในการคิดและวิเคราะห์
 ดูว่าความคิดของนักปรชัญญาการศึกษาเหล่านั้นมีความสอดคล้องกันหรือไม่ ให้ความหมายอะไรแก่
 เราได้บ้าง เสนอวิธีการใหม่ๆ หรือไม่ 2) การวิจารณ์-ประเมินผล ปรชัญญาการศึกษาควรมีส่วน
 หนึ่งที่วิเคราะห์และวิจารณ์ความคิดต่างๆ ทางการศึกษาประเมินผลดูว่าความเข้าใจเกี่ยวกับการ
 การศึกษาในปัจจุบันนั้นถูกต้องแล้วหรือยังและมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษาอย่างไร รวมถึงได้
 เสนอความคิดใหม่ให้กับการศึกษาด้วยแนวคิดทางปรชัญญาที่มีอิทธิพลต่อการศึกษาอย่างไร 3) การ
 อนุমান อีกส่วนหนึ่งของปรชัญญาการศึกษาคือส่วนที่เกี่ยวกับการอนุমানหรือคาดคะเนว่าความคิด
 เกี่ยวกับระบบการศึกษาหรือปรชัญญานั้นมีรูปแบบอื่นอีกหรือไม่จักรวาลนี้แท้จริงเป็นอย่างไร
 ธรรมชาติของมนุษย์เป็นอย่างไร ทั้งสองนี้เกี่ยวข้องกับการศึกษาอย่างไร ปรชัญญาส่วนนี้เป็นมุมมอง
 ปัญหาอย่างกว้างและลึกซึ้งซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับอภิปรชัญญามาก

สรุปว่าปรชัญญาเป็นแนวความคิดที่ลึกซึ้งเพื่อค้นหาความรู้ที่เกี่ยวกับความเป็นจริงสูงสุด
 สำหรับมนุษย์และเป็นกระบวนการที่ประกอบด้วยแสวงหาความรู้และเป็นผลแห่งการแสวงหา
 ความรู้ทั้งหลาย ปรชัญญาการศึกษาเป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันมาก ปรชัญญามุ่งศึกษาเรื่องของ
 ชีวิตเพื่อจะหาความจริงอันเป็นที่สุด ส่วนการศึกษานั้นมุ่งศึกษาเกี่ยวกับมนุษย์และวิธีการที่จะ
 พัฒนาให้มีความสุขและประสบความสำเร็จในชีวิตการทำงาน ปรชัญญาการศึกษาคือการนำเอาหลักการ
 ความคิดและผลจากการแสวงหาความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาอย่างชัดเจนหรือทักษะเกี่ยวกับ

การศึกษามาดัดแปลงให้เป็นระบบใหม่เพื่อประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษา ปรัชญาการศึกษาที่มีลักษณะสำคัญคือสามารถอธิบายถึงแนวคิดของนักปรัชญาได้มีการวิเคราะห์วิจารณ์ความคิดต่างๆ ทางการศึกษา รวมถึงอนุมานคาดคะเนเกี่ยวกับระบบการศึกษาด้วย ปรัชญาการศึกษาที่มีหลายกลุ่ม แบ่งเป็นปรัชญาสารนิยม สัจวิทยานิยม วิวัฒนาการนิยม ปฏิรูปนิยม และอัตถิภาวนิยมและผู้เขียนขอสรุปว่า ปรัชญาการศึกษาที่มีลักษณะเป็นการพรรณนาและคาดคะเนมุ่งเน้นการอธิบาย และบรรยายให้ทราบแนวคิด และความเชื่อของปรัชญานั้น ๆ เพื่อคาดคะเนหรือคาดหมายเรื่องใดเรื่องหนึ่งถึงส่วนที่จะเกิดขึ้น หรือการกำหนดรูปแบบมาตรฐานเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งขึ้นมา เพื่อเป็นข้อกำหนดในการปฏิบัติ และการวิเคราะห์หรือการคิดอย่างรอบคอบและมีเหตุผล เน้นที่การทำความเข้าใจการทำความเข้าใจในเรื่องของคำ ภาษาแนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ และมีแนวทางการศึกษาปรัชญาการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ แนวทางการศึกษาที่ยึดเนื้อหาทางปรัชญาทั่วไปเป็นแม่บท แนวทางการศึกษาที่ยึดตัวการศึกษาเป็นแกนกลาง และในทางการศึกษาที่มุ่งหาความกระจ่างในแนวคิดและกิจกรรมการศึกษา

การจัดการเรียนรู้ของมหาวิทยาลัยสงฆ์ไทย

มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้เปิดการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาแก่พระภิกษุสามเณรในระดับปริญญาตรี ปริญญาโท และระดับปริญญาเอกในอนาคต ได้มี การรับรองวิทยฐานะเทียบเท่ากับมหาวิทยาลัยสากลทั่วไป และได้ออกกฎหมาย พ.ร.บ. มหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่ง โดยรัฐสภาเมื่อ พ.ศ. 2540 มีชื่อว่า "มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ "มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย" ดังนั้นจะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นสถานศึกษาใหญ่ที่สุดของพระสงฆ์ มีพระภิกษุสามเณรเล่าเรียนอยู่จำนวนมาก โดยมีความสำคัญต่อการพระพุทธศาสนา ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยสงฆ์ เป็นแหล่งที่มารวมของพระภิกษุสามเณร ผู้ออกบวชจากทุกถิ่นทุกจังหวัด ในทุกภาคของชนบททั่วประเทศไทย ซึ่งเข้ามาอาศัยกระจ่ายกันอยู่ในแทบทุกวัด ทั้งกรุงเทพมหานครและจังหวัดใกล้เคียง 2) มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นสถานศึกษากลาง ที่รับพระภิกษุสามเณรผู้ได้เล่าเรียนมาจากสถานศึกษาระบบอื่น แทบทุกระบบของคณะสงฆ์ เช่น จากระบบเปรียญนักธรรม โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่สำหรับพระภิกษุสามเณร เป็นต้น ยิ่งกว่านั้น มหาวิทยาลัยสงฆ์ยังได้รับเอาระบบการศึกษาเหล่านั้นหลายอย่าง มาจัดให้ที่ในสถาบันของตนเองอีกด้วย 3) มหาวิทยาลัยสงฆ์เป็นตัวอย่างของสถาบันการศึกษา ที่จัดหลักสูตรให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษา ทั้งพระปริยัติธรรมมีพระไตรปิฎกเป็นประธาน และวิชาสามัญที่จะสื่อความคิดกันได้กับชนร่วมสมัย เพื่อวัตถุประสงค์ในการผลิตกำลังของพระศาสนา สอดคล้องกับพระราชปราชญ์เกี่ยวกับการศึกษาสำหรับพระสงฆ์ ของ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง 2 แห่งนั้น 4) มหาวิทยาลัยสงฆ์ ทำหน้าที่เป็นแหล่งค้นคว้าและเผยแพร่การศึกษาและการปฏิบัติธรรม แก่สังคมมณฑลและแก่มวลชนด้วย โดยอำนวยการต่างๆ ทางพระศาสนาแก่พระสงฆ์และประชาชนทั่วไป เช่น ดำเนินงานโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ การศึกษาภาษาบาลีภาคพิเศษสำหรับประชาชน การแพร่ธรรมและฝึกสมาธิของสำนักธรรมวิชัย โครงการอบรมเฉพาะกิจสำหรับพระภิกษุจากจังหวัดต่างๆ โครงการส่งเสริมพระภิกษุไปปฏิบัติศาสนกิจในส่วนภูมิภาค การส่งวิทยากรไปอบรมจริยธรรมในที่ต่างๆ และการพิมพ์เอกสารเผยแพร่ธรรม เป็นต้น 5) มหาวิทยาลัยสงฆ์ ช่วยเร่งเร้าให้พระภิกษุสามเณรสนใจ ศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี (เปรียญ) และนักธรรมของคณะสงฆ์ ทั้งนี้เพราะพระภิกษุสามเณรที่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ จะต้องสอบได้เปรียญธรรม ๓-๔ ประโยคมาก่อนแล้ว ดังนั้น แม้ว่าในปัจจุบันพระภิกษุสามเณรทั่วไปจะเบื่อหน่าย พยายามหลีกเลี่ยงการเรียนนักธรรมและบาลี แต่เพื่อจะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ก็จึงต้องเอาใจใส่เล่าเรียนจนสอบได้ เป็นการช่วยพยุ้งการศึกษาบาลีนักธรรมของคณะสงฆ์ไว้ส่วน แม้เมื่อเข้าศึกษาแล้ว การศึกษาภายในมหาวิทยาลัยสงฆ์ ก็ช่วยเกื้อกูลส่งเสริมให้พระภิกษุสามเณรเหล่านั้น สอบพระปริยัติธรรมแผนกบาลีได้เป็นเปรียญชั้นสูงขึ้นไป 6) มหาวิทยาลัยสงฆ์ ช่วยขยายขอบเขตการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเสริมต่อออกไปจากหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีของคณะสงฆ์ เช่น นอกจากให้ศึกษาวิชาธรรม พุทธประวัติ วินัย เรียงความ แก่กระทู้ธรรม บาลีไวยากรณ์ แปลบาลี แต่งบาลี และฉันทบาลีแล้ว ยังให้ศึกษาประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ วรรณคดีบาลี พระวินัย พระสูตร พระอภิธรรม หลักภาษาบาลีชั้นสูง สมถวิปัสสนากรรมฐาน เป็นต้นอีกด้วย 7) มหาวิทยาลัยสงฆ์ ช่วยยืดเวลาให้พระภิกษุดำรงสมณเพศ และปฏิบัติศาสนกิจ อยู่ในพระศาสนาเป็นเวลายาวนานมากขึ้น พระภิกษุส่วนมากซึ่งอยู่อย่างเคื่องคว้างเลื่อนลอย เตรียมรเวลาพร้อมที่จะลาสิกขาสิกขาออกไปอยู่ทุกขณะ แต่เมื่อเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้ว ก็เป็นเหตุให้ต้องศึกษาเล่าเรียน อยู่ช่วยกิจพระศาสนาต่อไป จนกว่าจะสำเร็จอุดมศึกษา ครั้นสำเร็จปริญญาแล้ว ก็มีระเบียบบังคับให้ไปปฏิบัติศาสนกิจในท้องถิ่นที่สถาบันส่งไปอีกอย่างน้อย 1 ปี พ้นจากนี้ไปแล้วแม้ว่าส่วนมากจะลาสิกขา แต่อัตราส่วนก็ไม่แตกต่างไปจากการสึกของพระภิกษุ ผู้สำเร็จการศึกษาพระปริยัติธรรมสายบาลีเป็นเปรียญธรรมของคณะสงฆ์ส่วนกลาง 8) มหาวิทยาลัยสงฆ์ ช่วยให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามหลักการอยู่ดีไปดี ได้สำเร็จผลมากขึ้น ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ยังคงดำรงสมณเพศอยู่ แม้ว่าจะไม่ได้รับการส่งเสริมจากคณะสงฆ์ส่วนกลาง ก็สามารถเข้าช่วยศาสนกิจของคณะสงฆ์ท้องถิ่นได้ทุกรูปแบบ สอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลีของคณะสงฆ์เองบ้าง ช่วยงานบริหารของเจ้าคณะพระสังฆาธิการ ตลอดจนอยู่เป็นเจ้าคณะพระสังฆาธิการเองบ้าง จัดดำเนินการการศึกษา และกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป เช่น โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์

บ้าง เป็นสื่อเชื่อมโยงให้คนเก่ากับคนใหม่ ความคิดเก่ากับความคิดใหม่ งานแบบเก่ากับงานแบบใหม่ เข้ากันและประสานกันได้บ้าง ที่เป็นผู้อ่อนน้อมถ่อมตนและฉลาด ก็สามารถโน้มน้ามนำคนผู้ใหญ่ของตน ให้หันมารับเอาความคิดและวิธีการใหม่ๆ ที่แยกกายเข้ามาใช้ในกิจการพระศาสนา เป็นผู้เชื่อมต่อยุคสมัยได้ ปัจจุบันมีการติดต่อทางพระศาสนากับต่างประเทศมากขึ้น และมีวัดไทยในต่างประเทศเกิดขึ้นหลายแห่ง การพระศาสนาก็ได้อาศัยพระบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยสงฆ์ ไปเตรียมปูทางและสืบต่องานไว้เป็นส่วนใหญ่ ส่วนผู้ที่ลาเพศสิกขาไปแล้ว แม้จะไม่ได้รับการรับรองจากรัฐ และไม่ได้รับความสนับสนุนจากคณะสงฆ์ ก็พอจะสามารถชวนช่วยเพียรพยายามช่วยตัวเอง ประคับประคองตนให้เข้าถึงฐานะที่เป็นอยู่รอดได้ หลายท่านก็สามารถประกาศเกียรติคุณของพระศาสนา เชิดชูภาพของวัดให้อยู่ในภวณานานิยมนับถือ ทำงานที่มีคุณค่าเป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติ อย่างน้อยก็ไม่ใช่ผู้ชักพาท้าวที่ติดตัวไป ปล่อยให้สภาวะตกต่ำจนเกินควร ไม่ให้สังคมชาวบ้านตราหน้าวัดและคณะสงฆ์ได้ว่า รับเด็กเข้ามาจากห้องไร้อาณาแล้ว ก็ไม่เอาใจใส่ฝึกฝนพัฒนา จะเอาไว้จรรโลงพระศาสนาก็ทำไม่ได้ จะปล่อยออกมาก็ไม่ทำให้สามารถพึ่งตัวเอง ต้องให้มาเป็นภาระเพิ่มปัญหาถ่วงการพัฒนาของสังคม

บทสรุป

การศึกษาเป็นการสร้างคนให้มีความรู้ความสามารถมีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นมีลักษณะนิสัยจิตใจที่ดีงาม มีความพร้อมที่จะต่อสู้เพื่อตนเอง และสังคม มีความพร้อมที่จะประกอบสัมมาอาชีพได้ การศึกษาช่วยให้คนเจริญงอกงาม ทั้งทางสติปัญญา จิตใจร่างกาย และสังคม ซึ่งการจัดการศึกษาทำไปเพื่อพัฒนาบุคคลพัฒนาสังคมชุมชนให้เกิดความสงบสุข อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ในการจัดการศึกษานั้นย่อมต้องอาศัยปรัชญาในการหาคำตอบในการศึกษาหรือนำปรัชญามาช่วยพิจารณา กำหนดเป้าหมายของการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่มุ่งผลการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปในแนวที่พึงปรารถนา ปรัชญาการศึกษาจึงเป็นการนำเอาหลักการและแนวคิดจากปรัชญาแม่บทมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษา โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยทางพระพุทธศาสนาได้เกิดประโยชน์สูงสุด บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

เอกสารอ้างอิง

- จินดาชัยทิพย์. (2528). *ความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดทางปรัชญาการศึกษากับการเรียนของนิสิตบัณฑิตศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทองปลิว ชมชื่น. (2528). *ปรัชญาการศึกษานอกระบบโรงเรียน*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพฑูริย์ สีนลารัตน์. (2559). *ปรัชญาการศึกษาเชิงสร้างสรรค์และผลผลิตภาพ*. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2555). *ปรัชญาการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร. พิมพ์ลักษณ์. โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาย รัตนทองคำ. (2556). *เอกสารประกอบการสอน การสอนทางกายภาพบำบัด*.
ออนไลน์, <https://ams.kku.ac.th/aalearn/resource/edoc/tech/56web/1phylos56.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2552*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ
- Lucas. (1970). *What is Philosophy of Education*. New York : the McMillan Company.